

היסטוריה

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

עליך לענות על חמש שאלות, כמפורט להלן.

מן השאלות שתבחר לענות עליהן, חובה לבחור לפחות שתי שאלות שיש בהן מקור.

פרק ראשון	—	(20×1)	—	20 נקודות
פרק שני	—	(15×2)	—	30 נקודות
פרק שלישי	—	(25×1)	—	25 נקודות
פרק רביעי	—	(25×1)	—	25 נקודות
סה"כ	—			100 נקודות

שים לב: תלמידים שאושר להם מבחן מותאם יענו על ארבע שאלות: על שאלה אחת מן הפרק הראשון,

על שתי שאלות מן הפרק השני ועל שאלה אחת מן הפרק השלישי או מן הפרק הרביעי.

אין חובה לבחור בשאלה שיש בה מקור.

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. המלצה לחלוקת זמן: פרק ראשון — כ־20 דקות; פרק שני — כ־40 דקות;

פרק שלישי ופרק רביעי — כ־30 דקות לכל פרק.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתובת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

שם לב: מן השאלות שתבחר לענות עליהן, חובה לבחור לפחות שתי שאלות שיש בהן מקור.

פרק ראשון

ממדינת מקדש לעם הספר — בית שני (20 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 1-3.

1. מקור — המדינה החשמונאית

א. עיין במפות שבנספח. הסבר כיצד המדיניות של החשמונאים בתחום הטריטוריאלי והמדיניות שלהם בתחום הדמוגרפי באות לידי ביטוי במפות אלו. בסס את תשובתך על שתי דוגמאות — דוגמה אחת מכל תחום. (10 נקודות)

ב. הצג שני ביטויים של השפעת ההלניזם על המדינה החשמונאית, והסבר מדוע אימצו החשמונאים סממנים של תרבות הלניסטית. (10 נקודות)

2. הורדוס

א. הצג שתי סיבות שבגללן העדיפו הרומאים לשלוט בארץ־ישראל באמצעות שלטון עקיף. (8 נקודות)

ב. הצג שלושה מאפיינים של שלטון הורדוס. הבא דוגמה לכל אחד מן המאפיינים שהצגת. (12 נקודות)

3. המרד הגדול ותוצאותיו

א. הסבר שלוש סיבות לפרוץ המרד הגדול והצג נימוק אחד של המתנגדים למרד. (12 נקודות)

ב. הסבר מדוע כישלון המרד יצר משבר בחברה היהודית בתחום הדתי ובתחום הכלכלי. (8 נקודות)

פרק שני — לאומיות וציונות (30 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 4-7 (לכל שאלה — 15 נקודות).

4. מקור — הלאומיות בעמים ובישראל

- א. הצג שני גורמים להתעוררות התנועות הלאומיות באירופה במאה ה־19, והצג מטרה אחת של התנועות הלאומיות באירופה. (7 נקודות)
- ב. לפניך קטע ממכתב שכתב יוסף טרומפלדור להוריו בשנת 1905 בזמן שהיה בשבי היפני. קרא את הקטע וענה על השאלה שאחרינו.

התאגדנו כאן אחד־עשר איש לשם יצירת מושבה בארץ־ישראל. הדבר יהיה לכם אולי כהפתעה, ואולם אם תשימו לב מה היה תוכן חיי בעבר, יוברר לכם כי אשר קרה ובא צריך היה לבוא באחד הימים, אם במוקדם ואם במאוחר...

בכל מקום כמעט נרדפים הם, היהודים, דורות על דורות, שנואים ובזויים הם. לשון היהודים בשפל המדרגה. תרבות יהודית אינה קיימת כמעט. יש רק שעבוד מדכא והוא בכל כובדו לאין נשוא מעכב את החיים ובולם אותם. הגיעה לנו השעה להיות עם עומד ברשות עצמו. קצנו* להיות מפוזרים בין הגויים השונים ולשמש להם כלי משחק קל. אנו חייבים להתאחד ולהיות גוף אחד. שם, בארץ־ישראל, לא נהיה תלויים באחרים. שם נעשה לנו בעצמנו את הטוב ואת הרע. נחיה נא במחיצתנו אנו!

עכשיו, נראה לי, השעה להתחיל בפעולה ציונית מעשית ממשית, זאת היא הסיבה, אבא ואימא יקרים, שאנו החלטנו לעלות לארץ־ישראל עכשיו, בלי דיחוי***. וטובה היא החבורה שלי: כולם, כמעט, בעלי מלאכה, אנשים ישרים, יודעי עבודה. שוב נשוב לרוסיה, נתאמץ למצוא את האמצעים הדרושים, ומקץ זמן קצר נצא לארץ־ישראל לעבוד בה. כולנו רווקים וכן נלך לכוונן את המושבה. ולשאת לנו נשים נספיק בימים שלאחרי כן. ייתכן שנמצא עוד אנשים אחדים ישרי לב וטובי אופי שיתאימו לנו ויסכימו לחיות כמונו חיי "קומונה" [קבוצה], ואחר כך אולי אף אתם ועוד משלנו תעלו ותבואו אלינו.

* מאסנו
** בלי לחכות

(מ' צור ואחרים [עורכים], **כאן על פני האדמה**, הקיבוץ המאוחד וספריית פועלים, תשמ"א, עמ' 20)

הסבר כיצד שלוש גורמים לעלייה לארץ־ישראל עד מלחמת העולם הראשונה באים לידי ביטוי בקטע. (8 נקודות)

5. המאבק הלאומי במאה ה־19

- א.** הצג את השלבים העיקריים במאבק של התנועה הלאומית במדינה שעליה למדת: גרמניה, איטליה, יוון, פולין. (7 נקודות)
- ב.** הצג שתי סיבות להתנגדות בחברה היהודית לתנועה הציונית. (8 נקודות)

6. המנהיגות הלאומית

- א.** הצג את המאפיינים של מנהיגי התנועות הלאומיות באירופה במאה ה־19. הסבר כיצד מאפיינים אלה באים לידי ביטוי בדמותו של הרצל. (7 נקודות)
- ב.** הצג את הפתרון שהציע הרצל לבעיית היהודים, והסבר שתיים מן הפעולות הדיפלומטיות שהוא נקט לקידום הפתרון שהציע. (8 נקודות)

7. התנועה הציונית והיישוב היהודי במלחמת העולם הראשונה

- א.** הסבר את ההתלבטות של מנהיגי התנועה הציונית בעניין התמיכה באחד מן הצדדים הלוחמים במלחמת העולם הראשונה, והצג את העמדה שנקטה התנועה הציונית בעניין זה. (7 נקודות)
- ב.** הסבר את המדיניות של השלטון העותמאני כלפי היישוב היהודי בארץ־ישראל בזמן המלחמה. הצג שתי דוגמאות ליישום של מדיניות זו. (8 נקודות)

פרק שלישי — המאבק על הקמת מדינת ישראל (25 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 8-10.

8. **מקור** — תוצאות מלחמת העצמאות

א. קרא את הקטע שלפניך וענה על השאלה שאחריך.

אנשי הוועד [הערבי העליון] הסיקו, כי הכרח דחוף הוא להביא את הבעיה הפלסטינית אל הארצות הערביות בצורה המוחשית ביותר – את הפלסטינים עצמם, כפליטים, ורק אז תזדעזענה הארצות הערביות משלוותן ולא עוד ישתמטו ויתחמקו בפירורים של מעשים ומאמצים, כיוצאים ידי חובה. למסקנה זו הגיע הוועד הערבי העליון כבר בחודש השלישי של המערכה, כי מאותו חודש ואילך פחת והלך גל ההתנדבות למלחמה ביהודים, בחוץ לארץ ובארץ, ואילו גל הבריחה מן הארץ החל לגאות. [...] המפקד המדיני העליון על כל המערכה, עזאם פחה, שנוכח גם הוא בכישלון "צבא השחרור"^{*}, הודיע לראש הוועד [הערבי העליון] – לפי גרסה שרווחה אז בין ערביי הארץ – כי בהינתן האות ייכנסו מייד צבאות ערב הסדירים למערכה ולאלה דרוש שדה קרב פנוי מערבים כדי שהמערכה תהיה קצרה, יעילה ומכרעת, ויש אפוא להמריץ את בריחת הערבים. הפליטים חשבו שגלותם לא תארך וכי יחזרו לאחר ימים מספר, שבוע או שבועיים. המדינאים הערבים הבטיחו שצבאות ערב ישחקו את 'הכנופיות הציוניות' בזמן קצר ואין כל סיבה לבהלה ולחשש מפני גלות ממושכת.

* "צבא ההצלה" של קאוקג'י

(מ' אסף, **תולדות התעוררות הערבים בארץ-ישראל ובריחתם**, מפעלי תרבות וחינוך, 1967, עמ' 181-182)

הסבר, על פי הקטע, שתי סיבות שבגללן נוצרה בעיית הפליטים הפלסטינים.

על פי מה שלמדת, הצג סיבה נוספת, שאינה באה לידי ביטוי בקטע, שבגללה נוצרה בעיית הפליטים הפלסטינים.
(15 נקודות)

ב. הצג את המושגים "שביתת נשק" ו"הסכם שלום".

הסבר מדוע הסכימה ישראל לחתום על הסכמי שביתת נשק עם מדינות ערב, ומדוע הסכימו מדינות ערב לחתום על הסכמי שביתת נשק עם ישראל.
(10 נקודות)

9. המאבק בבריטים

- א.** הסבר מדוע הוקמה תנועת המרי העברי והצג פעולה אחת שלה. (12 נקודות)
- ב.** לאחר הפירוק של תנועת המרי העברי היו ביישוב היהודי שתי גישות בעניין המאבק בשלטון הבריטי. השווה בין שתי הגישות האלה. בתשובתך התייחס לדומה ולשונה במטרות המאבק ובדרכי המאבק של כל אחת מן הגישות. (13 נקודות)

10. קשיים בראשית ימי המדינה

- א.** הצג שלושה נימוקים של התומכים בדחיית ההכרזה על הקמת מדינה יהודית מייד לאחר עזיבת הבריטים את ארץ־ישראל. (12 נקודות)
- ב.** העימות שהתחולל בפרשת אלטלנה יצר סכנה שתפרוץ מלחמת אחים במדינת ישראל, שהוקמה זה עתה. הצג את עמדתך בעניין ההחלטה של בן גוריון לפתוח באש על האלטלנה. בסס את עמדתך באמצעות שתי עובדות היסטוריות. (13 נקודות)

פרק רביעי — סוגיות נבחרות בתולדות מדינת ישראל (25 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 11-14.

11. מקור — מלחמת ששת הימים

א. הסבר את הגורמים ואת הנסיבות שהובילו לפרוץ מלחמת ששת הימים. (12 נקודות)

ב. לפניך קטע מנאום שנשא הרמטכ"ל יצחק רבין לאחר מלחמת ששת הימים.

קרא את הקטע וענה על השאלה שאחריו.

צהלת ניצחון אחזה בעם כולו. אף על פי כן, נתקלים אנו יותר ויותר בתופעה מוזרה בקרב הלוחמים עצמם: אין הם יכולים לשמוח בלב שלם [...] עצב ותדהמה משולבים בחגיגתם, ויש אפילו שאינם חוגגים כלל. הלוחמים בקווים הקדמיים ראו במו עיניהם לא רק את תפארת הניצחון, אלא גם את מחירו, חבריהם נפלו על ידם, מתבוססים בדמם. ויודע אני שהמחיר הנורא ששילם האויב נגע אף הוא עמוק בליבם של רבים מהם. ייתכן שהעם היהודי מעולם לא חונך ולא הורגל לחוש את שמחת הכובש והמנצח, ולכן הדבר מתקבל ברגשות מעורבים.

(מעובד על פי נאום יצחק רבין בהר הצופים, 28 ביוני 1967, בתוך: צ' צמרת וח' יבלונקה [עורכים],

העשור השני: תשי"ח-תשכ"ח, יד בן צבי, 2000, עמ' 403)

הצג את הטענה של הנואם בעניין מחיר הניצחון במלחמה. הצג שתי עובדות היסטוריות התומכות בטענה של

הנואם — אחת שמוזכרת בקטע ואחת שאינה מוזכרת בו. (13 נקודות)

12. **מקור — מלחמת יום הכיפורים**

- א. הסבר את הגורמים ואת הנסיבות שהובילו לפרוץ מלחמת יום הכיפורים. (12 נקודות)
- ב. לפניך קטע מנאום שנשא האלוף גרשון הכהן באירוע זיכרון למלחמת יום הכיפורים. קרא את הקטע וענה על השאלה שאחריו.

הבוקר, שוחחתי עם יעקב צ'סנר [אחד המפקדים שלחמו במלחמת יום הכיפורים] וכך אמר לי: "החוויה הנישאת עימי מאז היא חוויית ניצחון, יצאתי מהמלחמה בביטחון גדול כי אם עמדנו בהצלחה במבחן ההפתעה החמור מכול, ביחסי כוחות כל כך מובהקים לטובת האויב, ויצאנו וידנו על העליונה – ברור לי מאז אותם ימים שלא יוכלו לנו".

למיטב הבנתי גם אויבינו היטיבו להבין כמונו את אשר התרחש באותם ימי גבורה. גם בימים שלאחר המלחמה, כמו גם בשנים שלאחר המלחמה – נשבה בשורות הלוחמים רוח של ביטחון ועוצמה והכרה בגודל הניצחון.

(מעובד על פי דברי גרשון הכהן ביד לשריון, 8 בספטמבר 2013, מתוך אתר "יד לשריון")

- הצג את הטענה של הנואם בעניין תוצאות המלחמה. הצג שת עובדות היסטוריות התומכות בטענה של הנואם — אחת שמוזכרת בקטע ואחת שאינה מוזכרת בו. (13 נקודות)

13. **הדה־קולוניזציה**

- א. הסבר שני גורמים לתהליך הדה־קולוניזציה, והצג שניים ממאפייניו. (13 נקודות)
- ב. הסבר את השפעת תהליך הדה־קולוניזציה על יהודי ארצות האסלאם. הדגם את ההשפעה של תהליך זה על היהודים באחת מארצות האסלאם שעליה למדת. (12 נקודות)

14. **קליטת העלייה הגדולה**

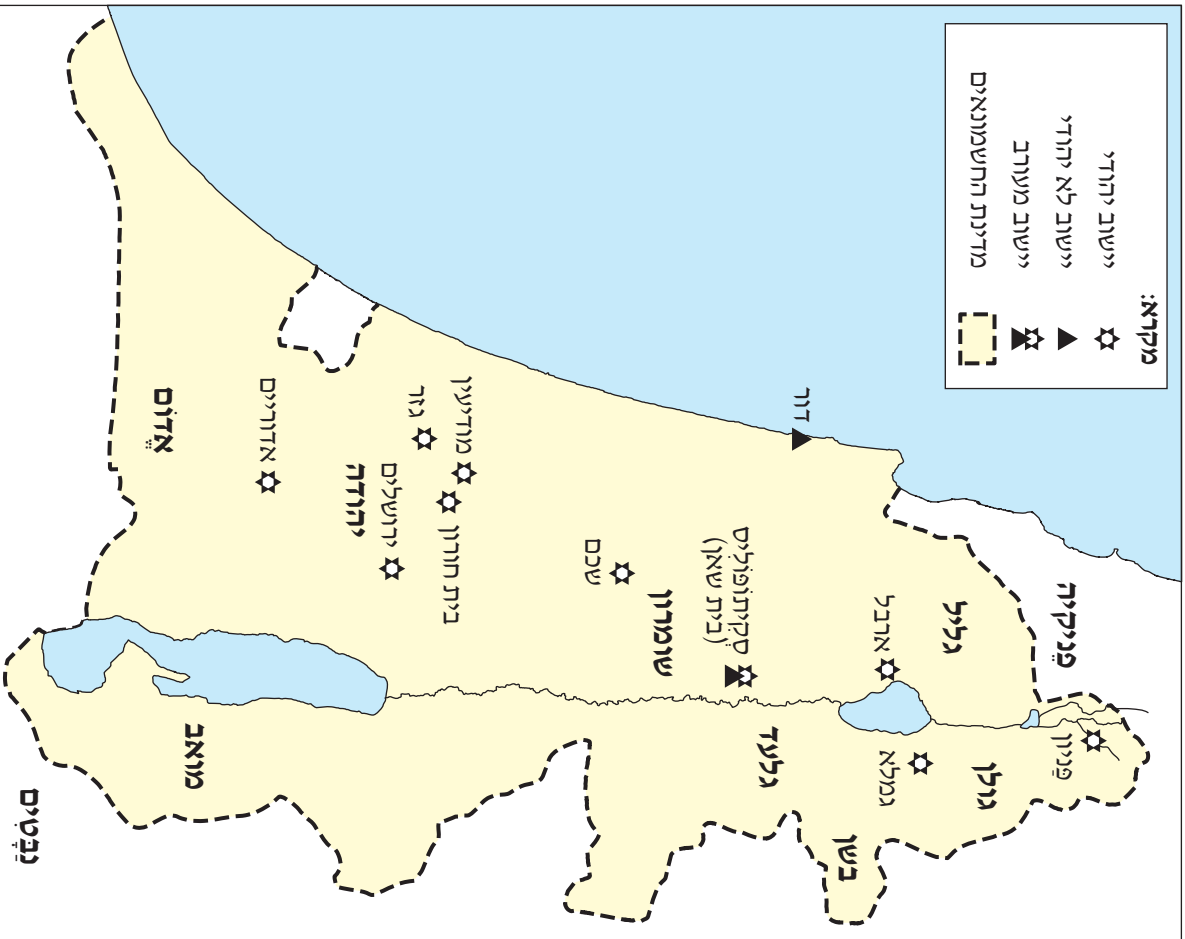
- א. הסבר שלושה גורמים לעלייה הגדולה, והצג את המאפיינים של שת דרכים לארגון עלייה זו. (13 נקודות)
- ב. מדינת ישראל הקימה מעברות, עיירות פיתוח ומושבי עולים כדי לקלוט את העולים בעלייה הגדולה. בחר באחת מצורות ההתיישבות האלה והסבר כיצד היא פתרה בעיה של העולים אך גם יצרה בעיה אחרת. (12 נקודות)

בהצלחה!

נספח לשאלה 1: מפות

מפה 2 — המדינה החשמונאית בשיאה

מפה 1 — המדינה החשמונאית בראשיתה

